

lektura

opracowanie polecane
przez **nauczycieli i egzaminatorów**

**pewniak
na teście**

Aleksander Fredro

Śluby panieńskie

GRĘG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Autor:
Aleksander Fredro

Tytuł:
Śluby panińskie

Opracowanie:
Anna Popławska
Aneta Puławska
Maria Zagnińska

Korekta:
Agnieszka Nawrot
Agnieszka Woźny
Maria Zagnińska

Projekt okładki:
Aleksandra Zimoch

Ilustracja na okładce:
Le Panda / Shutterstock.com

Ilustracje:
Amili str. 145, ArtColibris str. 113, Nikolaeva str. 29,
Reenya str. 53, Rumdecor str. 9, song_mi str. 4, 73, 122 /
Shutterstock.com

ISBN 978-83-7327-171-5

Wydanie IV zaktualizowane

Copyright by Wydawnictwo GREG®

2022

Wydawnictwo GREG®
31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B
tel. (12) 680 15 50
www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy GREG®
zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Skład i łamanie:
BROS

Aleksander Fredro

ŚLUBY

PANIEŃSKIE

CZYLI MAGNETYZM SERCA

*Rozum mężczyzną,
białogłową afekt tylko rządzi;
oraz kocha, oraz nienawidzi;
nie gdzie rozum,
ale gdzie afekt, tam wszystko.*

Andrzej Maksymilian Fredro
Przystawia mów potocznych

Autor: Aleksander Fredro
Tytuł: *Śluby panieńskie, czyli Magnetyzm serca*
Rodzaj literacki: dramat
Gatunek: komedia
Czas i miejsce akcji: szlachecki dworek na wsi, nieopodal Lublina; XIX wiek
Bohaterowie: główny – Gustaw, pierwszoplanowi – Aniela, Klara, Albin, Radost, pani Dobrójska; epizodyczny – Jan
Temat: prawo młodych ludzi do swobodnego wyboru partnera, miłości i małżeństwa

OSOBY:

Pani Dobrójska

Aniela

Klara

Radost

Gustaw

Albin

Jan

Scena na wsi, w domu Pani Dobrójskiej

AKT I

Duży pokój – dwoje drzwi w głębi, trzecie drzwi po prawej stronie sceny do pokojów Pani Dobrońskiej, czwarte po lewej do pokoju Gustawa; okno.

SCENA 1

Jan

sam

w płaszczu zarzuconym na ramiona – chodzi, patrzy w okno, potem mówi ziewając

„Czekaj mnie, nie śpij, powrócę o trzeciej” –

Piękna mi trzecia! Słońce jak w dzień świeci,

A mój pan drogi gniewa się parol¹

Albo z butelką... albo...² No! już milczeć wolę.

Jan o Gustawie

SCENA 2

Jan, Radost

Radost

idąc ku drzwiom Gustawa

Śpi Gucio?

Jan

Czy śpi?... Jak zabity, panie.

Radost

Lubi spać hultaj.

¹ *gniew parole* – przy niektórych odmianach gry w karty grający zaginali róg karty, na którą stawiali większą sumę; na parol – tzn. na słowo; ogólnie – uprawia grę hazardową.

² *albo...* – Jan nie dopowiada: bawi się z dziewczętami.

Aniela

Pokoju proszę⁷².

Gustaw

Któż od niego stroni?

Klara

między nimi

Nie każdy godzien.

Gustaw

nie zważając na Klarę

Pierwszy więc warunek?

Klara

O, nie tak bystro!...

Gustaw

Wzajemny szacunek.

Aniela

I neutralność moja.

Gustaw

Być nie może;

Zróbmy zaczepno-odporne przymierze.

Klara

Przysięga bez miary⁷³,

Kto żebrze wiary.

Gustaw

nie patrząc na nią, obojętnie

I żebrak ubogi

Skarb znaleźć może.

Klara

Dużo na to – drogi.

Gustaw

jak pierwszej

Odległość celu nadziei nie zmniejsza.

Klara

Trudna to zdobyć.

Gustaw – obojętność wobec Klary, pokora wobec Anieli

⁷² *pokoju proszę* – jest to jeden z licznych w komedii dwuznaczników: Aniela pragnie, aby Gustaw zostawił ją w spokoju, Gustaw udaje, że jej prośby nie rozumie i w dalszym ciągu mówi o warunkach zawieszenia broni.

⁷³ *przysięga bez miary* – składa przyrzeczenia bez umiaru.

Gustaw

patrząc jej w oczy, z flegmą

Lecz skromność trudniejsza.

Klara

z zapalem

Wojna więc.

Gustaw

Przeciw pani jestem zbrojny.

Aniela

Ja trzymam z Klarą.

Gustaw

Zazdrościć jej muszę.

Klara

Co za wspaniałość!

Gustaw

Punkta⁷⁴ więc ułożę.

Aniela

Żarty!

Gustaw

Ja proszę.

Klara

Bardzo temu wierzę.

Gustaw

Cóż?

Klara

Radzę...

Gustaw

Błagam.

Klara

na stronie

Czy on mnie nie widzi?...

Gustaw

Wiernie dotrzymam.

⁷⁴ *punkta* – warunki porozumienia.

PEŁNE OPRACOWANIE

BIOGRAFIA ALEKSANDRA FREDRY

Aleksander Fredro urodził się 20 VI 1793 r. w Surochowie pod Jarosławiem w zaborze austriackim, jako trzeci syn z dziewięciorga rodzeństwa. Ojciec poety, Jacek, pochodził z podupadłej rodziny szlacheckiej, ale posąg żony i własna zapobiegliwość pozwoliły mu podnieść status społeczny i uzyskać w 1822 r. tytuł hrabiowski.

Aleksander odebrał wykształcenie domowe i raczej skromne, ale uzupełniał je i pogłębiał samodzielnie przez całe życie. W 1809 r. zaciągnął się, za przykładem starszych braci, do armii Księstwa Warszawskiego. Uczestniczył w kampanii 1812 r., zdobył złoty krzyż *Virtuti Militari*, walczył nad Berezyną, wreszcie uciekł z niewoli rosyjskiej. W latach 1813–1814 był oficerem ordynansowym w sztabie cesarskim, walczył pod Dreznem, Lipskiem i Hanau, za co otrzymał order Legii Honorowej. Po klęsce Napoleona podał się do dymisji w stopniu kapitana i w 1815 r. wrócił do majątku Beńkowa Wisznia pod Lwowem, głównej siedziby rodziny. Odtąd życie pisarza było związane z Galicją.

Gospodarował wspólnie z ojcem i braćmi, potem już samodzielnie w Jatwiegach. W 1828 r. utracił ojca. W tym samym roku ożenił się z ukochaną, Zofią z Jabłonowskich hr. Skarbkową. Upragniony związek poprzedziły blisko dziesięcioletnie starania o uzyskanie rozwodu Zofii z pierwszym mężem, jednym z najbogatszych ludzi w Galicji, utrudniane przez rodzinę Jabłonowskich.

W powstaniu listopadowym nie brał udziału, ale wspierał je pracą w Obywatelskim Komitecie Pomocy dla Powstania, założonym we Lwowie. W galicyjskim Sejmie Stanowym także rozwinął działalność obywatelską, reprezentując światlejszą część galicyjskiego ziemiaństwa. Działalność ta przypadła na lata rozwijającej się konspiracji poprzedzającej *Wiosnę Ludów*. Fredro zadeklarował się wtedy jako wróg wszelkiej konspiracji i zwolennik legalizmu, stopniowych zmian, zdobywania autonomii w ramach cesarstwa austriackiego. Występował ostro w wielu memoriałach i artykułach, domagając się autonomicznych praw dla Galicji i protestując przeciw cenzurze.

Lata 1850–1855 Fredrowie wraz z córką spędzili w Paryżu, gdzie mieszkał ich jedyny syn, Jan Aleksander, który nie mógł powrócić do kraju z powodu udziału w kampanii węgierskiej 1848 r. Po powrocie do ojczyzny Fredro osiadł na stałe we Lwowie, którego był honorowym obywatelem. Zamknął się w kółku rodzinnym, nie udzielał się publicznie z powodu choroby i wrodzonej mizantropii (niechęci do ludzi). W 1865 r. społeczeństwo złożyło pisarzowi hołd, na jego cześć zorganizowano uroczy-

Aniela

Jest młodziutką, miłą, **łagodną, wrażliwą, naiwną dziewczyną**. Została wychowana w szlacheckim dworku, pod ciepłą opieką troskliwej matki, i niewiele wie o życiu. Dobrońska wpoila jej zasady, obudziła w niej dobroć i wrażliwość. Dzięki temu Aniela **jest dumna i zna swą wartość**, nie może darować Gustawowi lekceważenia jej i aroganckiego zachowania. **Pragnie miłości, ale nie wierzy w istnienie prawdziwych uczuć**. Gardzi mężczyznami i małżeństwem, bo choć niewiele wie o życiu, to jednak poznała już nieszczęśliwy związek rodziców Klary i naczytała się romansów. **Jest posłuszną córką, bo wie, że matka nie zmusi jej do niechcianego małżeństwa**. Ulega przyjaciółce, ale ma też własne zdanie, wątpliwości: *Czy oni nigdy nie kochają szczerze?* (str. 28). Zastanawia się także, iż mimo przewrotności mężczyzn:

*Taką więc sprawą – rzecz wcale nieładna,
Że każda kocha, nie topi się żadna* (str. 29).

Bohaterka jest postacią jednoznacznie pozytywną, w przeciwieństwie do innych bohaterów komedii. Autor dał jej „anielskie” imię, by podkreślić jej dobroć i łagodność. Ona jedna **współczuje Albinowi**, prosi mamę o chronienie Klary przed małżeństwem ze starym Radostem. Dobroć Anieli wykorzystuje Gustaw w swym planie.

Najciekawszym rysem w portrecie Anieli jest uchwycenie przez pisarza **procesu budzenia się uczuć w jej sercu**: od współczucia, poprzez chęć niesienia pomocy, przyjaźni, po miłość. Panienka była gotowa do miłości, więc rozniecić ją w jej sercu było łatwo, ale trzeba też było pokonać jej upór i wierność złożonym ślubom. Ze ślubów chętnie zrezygnowała (bo nie była od początku pewna ich sensowności), ale dopiero po kapitulacji Klary.

Choć pozytywna, Aniela nie jest postacią jednoznaczną. Nerozwiazane pozostaje zagadnienie, czy więcej w niej cech *polskiego cielęcia* (określenie Tadeusza Boya-Żeleńskiego), czy raczej pełnej godności, dojrzałej do miłości młodej kobiety. Na pewno jest sympatyczna, miła i ciepła.

Klara

Jest postacią kontrastową wobec Anieli. O ile Aniela jest cicha, potulna, łagodna, o tyle Klara jest **hałaśliwa, żywiołowa, energiczna, pragnie dyrygować, rządzić**. Radost mówi o niej do Albina, że jest jak *iskra żywa*:

*Sprzeczną z układu, z natury wesołą,
Lęka się smutku, któregoś obrazem* (str. 20).

Albin jest ofiarą Klary. Bawi się ona nim jak kot myszką, **kpi z jego lez i rozpaczy**, na przemian przyciąga i odtrąca. Mści się na nim za cały ród męski, do którego powzięła nienawiść po przeczytaniu po kryjomu kilku romansów.

Panienka chce być samodzielna, czyta zakazane lektury, jest **krnąbrna, nieposłuszna**, sprawia kłopoty opiekunce, która stale musi udzielać jej przestróg. Ma też już **gorzkie doświadczenia życiowe: jej rodzice nie żyją zgodnie, dlatego wychowuje ją ciotka**. To z inicjatywy Klary dziewczęta złożyły ślubowanie, że nie będą nigdy kochać

i nie wyjdą za mąż. **Klara nie wierzy w szczerą miłość, choć jej pragnie.** Ma negatywne wyobrażenie o mężczyznach i tradycyjnym małżeństwie zaplanowanym przez dorosłych. Przysięga jest wyrazem jej buntu wobec konwencji obyczajowej. Także **zachowanie Albina ją drażni, bo jest zgodne z konwencją.**

Podejmuje walkę z Gustawem, bo widzi w nim uosobienie męskich wad. Jest to godny niej przeciwnik, ale Klara nie ustępuje mu pola. Jest **inteligentna, dowcipna, złośliwa**, umie boleśnie mu dopiec. W rozmowach Klary z Gustawem Fredro używa słownictwa wojennego, np.:

Gustaw: *Zróbmy zaczepno-odporne przymierze (...)*

Klara: *Wojna więc...* (str. 52–53)

Klara: *... Znalazłam więc drogę –*

Oreż wypada, pęka twarda zbroja (str. 67).

Najdowcipniejsze sceny w dramacie to słowne pojedynki między Gustawem i Klarą, np. paralelne sceny: 6 z aktu II i 3 z aktu V. **Klara pragnęłaby podporządkować sobie mężczyzn**, dręczyć ich, manipulować nimi jak Albinem. Gustaw nie poddaje się i mści się na niej boleśnie, rozpuszczając plotki o staraniach Radosta o jej rękę i o zmianie obiektu uczuć przez Albina, potwierdzonej jego obojętnym zachowaniem. Dumna Klara nie może znieść, że Gustaw wtrąca się w jej sprawę, udzielając rad Albinowi. Boi się utraty obiektu drwin.

Dziewczyna jest przekonana, że ma zostać wydana za Radosta, i ta myśl ją przeraża. Klara zna chciwość swojego ojca, który na pewno zmusi ją do związku z bogatym Radostem. Bez wahania więc gotowa jest zwołać Anielę ze ślubów, by uniknąć tego związku. Kapituluje, mówiąc: *Wolę już klasztor... albo i – Albina* (str. 110).

Pokonana pokorniej, płacze po kątach, szuka ratunku u Anieli i u pani Dobrońskiej. Pazaruki pokazuje Radostowi, roztaczając przed nim straszne perspektywy małżeństwa z nią. Pryska jej pewność siebie i zaradność, staje się zagubiona, pełna lęków, bliska rozpacz. **Boi się przyszłości, więc godzi się na małżeństwo z Albinem.**

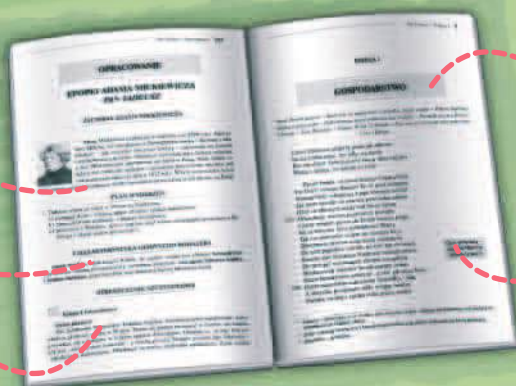
Bohaterowie zostali stworzeni na zasadzie kontrastu:

Albin	Gustaw
<ul style="list-style-type: none"> • bierny – przez dwa lata próbuje zdobyć serce Klary płaczem i narzekaniem • niemrawy, nieporadny • nadwrażliwy, pełen egzaltacji 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywny i konsekwentny – aby przełamać opór Anieli, knuje intrygę i wprowadza ją w życie • pewny siebie, przebiegły • ma poczucie humoru, chętnie korzysta z życia
Klara	Aniela
<ul style="list-style-type: none"> • energiczna i skłonna do działania • kpi z uczuć innych ludzi • wybuchowa, gwałtowna, chętnie stawia na swoim 	<ul style="list-style-type: none"> • marzycielska i uczuciowa • liczy się z uczuciami innych • spokojna, opanowana, chętnie słucha rad innych ludzi

SPIS TREŚCI

<i>Śluby panięskie</i>	3
Akt I.....	5
Akt II.....	42
Akt III.....	74
Akt IV.....	93
Akt V.....	126
Krótkie opracowanie	
Krótko o utworze.....	151
Krótkie streszczenie.....	152
Motywy.....	152
Pełne opracowanie	
Biografia Aleksandra Fredry.....	154
Geneza utworu.....	155
Wyjaśnienie tytułu utworu.....	156
Motto.....	156
Czas i miejsce akcji.....	157
Bohaterowie utworu.....	157
Plan wydarzeń.....	158
Streszczenie szczegółowe.....	159
Charakterystyka głównych bohaterów.....	164
Gustaw.....	164
Albin.....	165
Aniela.....	167
Klara.....	167
Charakterystyka pozostałych postaci.....	168
Problematyka utworu.....	170
Gatunek utworu.....	171
<i>Śluby panięskie</i> jako komedia romantyczna.....	171
Kompozycja i język utworu.....	173
Komizm w utworze.....	173
Język w utworze.....	174
Indeks komentarzy do tekstu.....	174

opracowanie
charakterystyka
problematyka

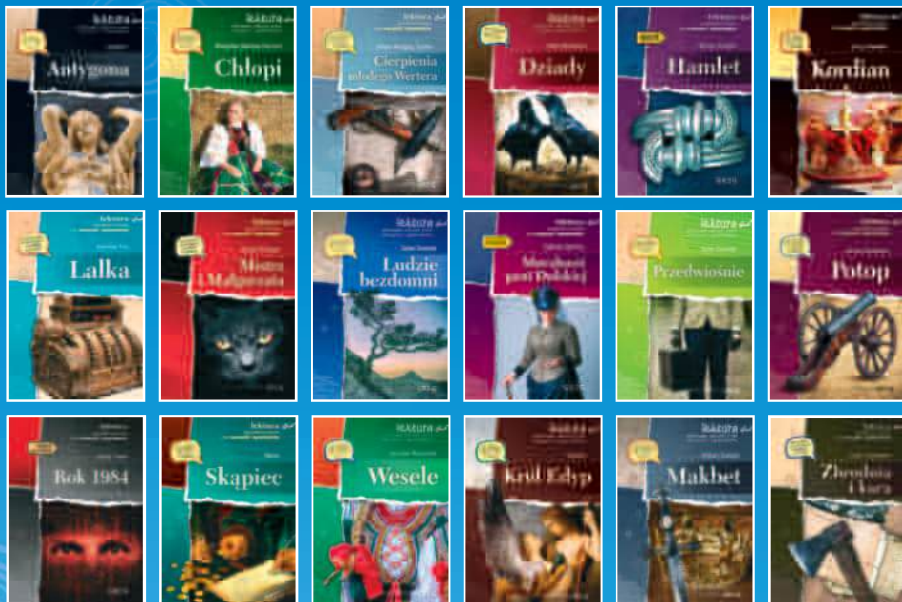

streszczenie
ważny cytat

Pewniak
na teście

lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce!

Najnowsze wydania zawierają **odpowiedzi na pytania z podręczników i testów.**

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.

ISBN 978-83-7327-171-5

9 788373 271715 >

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl